

פסקי דין ממו"ר הגאון רבי ברוך יצחק לוין זצ"ל

רב ור"מ "מקור חיים"

מייסד וראש בית הדין לממונות בירושלים

בנידון

תלמידת בית יעקב שהשתדכה עם תלמיד ישיבת הסדר
ומבקשת לבטל השידוך בטענה שלא ידעה ששירת בצבא

הנידון

תלמידת בית יעקב שבאה בקשרי שידוכין עם תלמיד מישיבת הסדר ואחרי הקשר ביטלה את השידוך בטענת מקח טעות, שאצל תלמידת ב"י זה מום לקחת מי שהולך לצבא, והיא תובעת את מה שהוציאה לצרכי הסעודה בתנאים כמנהג שעושים סעודה, והיא מעכבת את המתנות שקבלה מהמשודך לצורך הוצאות הסעודה.

המקורות להלכה

הנה צמ"ע סי' רלז ס"ק י מציא צ"ס המ"מ דאס מלא מוס צמקח והיי דבר שהלוקח יכול להצחינו לאלתר כגון שיכולים לנסותו ולא הקפיד הלוקח לעשות כן, והמוכר מכר לו סתם, אינו חוזר. וצמ"מ ד"ס סי' שפה כתב שהוא סברת יחידי ואין לסמוך עליהם אפילו לומר קיס לי.

ועיי' צד"צ" ח"א סי' קלו שכתב דדברי המ"מ דברים של טעם הם ואין חולק עליהם, וצ"מ קלט הוסיף דאפי' אם יימלא איזה חולק לא מפקינן ממונא אפומי. וצ"ג סי' תיז וסי' תרסב פסק להלכה ולמעשה כמ"מ. ועיי' צכה"ג סי' רלז צהג"י אות ו, ז, ויא שהציא דברי מהרש"ם הנ"ל ודחה כל ראיותיו. וצ"מ זרע יעקב סי' כא הציא דעת כל הפוסקים הנ"ל ודייק לחזק דעת המ"מ וסתר כל הדחיות מעליהם, ופסק כן לדינא דאס המוכר מכר לו סתם ולא א"ל בפירוש שהוא שלם מכל מוס והיי יכול להצחינו אינו חוזר מהמקח. ועיי' צנתה"מ שם ס"ק ה שכתב שדין זה דוקא בנשתמש בו אחר שהיי יכול להצחינו. ועיי' צש"ת הריא"ז ענין ז"ל סי' פד מה שדחה שיטת הנתה"מ בזה, וכתב ועוד נלענ"ד דהאי דינא דהרה"מ לא שייך אלא במקום שיכול המוכר לטעון ללוקח צרשותך איתיליד האי מומא, כגון בהמה עוורת או חגרת או יבלת וכדי שאם ימלא אח"כ צרשותו של לוקח יטען המוכר צרשותך נולד, משא"כ גבי יין אם יימלא חומץ תוך ג"י לא יוכל המוכר לטעון צרשותך החמץ, ולריך המוכר לחזור ולקבלו, ולכך לא הי' לריך הלוקח

למיטעמי צשעת קנין די ש' לו זמן כל ג' ימים לראות אם ימלאנו חומץ יחזירנו למוכר, א"כ ליכא הוכחה צשעת קנין דמחיל.

ולפי"ז צידון דידן דאין החתן יכול לטעון לכלה צרשותך החמין, אין שום הוכחה שמחלה צמה דלא צדקה לפני הקשר.

אבל עדיין יש לי הרהורים צדצר, כיון דידוע ומפורסם שתלמידי ישיבות הסדר הם יולאי לצא, ואם הקפידה כ"כ על דצר כזה שזה מוס אללה, היתכן שהיא הסתמכה ע"ז כשיתצטר לה תצטל הקנין להתצוות ולצוות את החתן ולהרצות בהולאות? ואין לומר שהיא תמימה עד כדי שלא ידעה שצחור מישיבת הסדר הוא יולאי לצא, ואחרי התנאים כשגילה לה שהוא יולאי לצא היתה מופתעת מזה.

א"כ שוב קשה למה לא ציררה לפני התנאים נקודה חשובה כזו, אם לא שמחלה, וכשיטת הרה"מ, וכמו שהסיק להלכה ולמעשה צרצ"ז.

ועיי צפ"ו מהל' זכיה ומתנה הכ"ד דכתב הרמב"ם: הורו רבותי שאם הי' מנהג המדינה שיעשה כל אדם סעודה ויאכיל לרעיו או יחלק מעות לשמשין ולחזנין וכיו"צ ועשה כדרך שעושין כל העם וחזרה צה, משלמת הכל, שהרי גרמה לו לאצד ממון וכל הגורם לאצד ממון חצירו משלם, והוא שיהי' לו עדים כמה הוליא שאין זה נשבע ונוטל. ובהשגות: איני משוה עם רבותיו צזה, וזאת הגרמא דומה לזרעוני גינה שלא נמחו שאין משלם ההולאה. וכללו של דצר איצוד ממון שבעל הממון עושה אותו אע"פ שגרם לו זה פטור. עכ"ל. הרי הראצ"ד פירש טעם דת"ק הגם שזה גרמי ולא גרמא, מ"מ כיון שהקונה הוליא הולאות חרישה ושכירת פועלים להנאתו ולתועלתו עשה, אין לחייב את המוכר מדין מזיק. והלכה כת"ק. וזה שכתב הראצ"ד דאמנס רשצ"ג מחייב כה"ג מדינא דגרמי דגורם לאצד ממון חצירו משלם, אבל ת"ק חולק ע"ז ואין הלכה כרשצ"ג. ומכש"כ שאין לחייב את הקונה צטירחה וצטיפול של החזרה אחרי שנמלא מקח טעות.

וכראה דגם הרמב"ם סובר אם הקונה עושה מה שעושה להנאתו ולתועלתו אין זה מזיק ולא מחייב הגורם שיפסיד, ושאיני אם הי' מנהג המדינה שיוליא וזה המנהג נעשה דין, וכיון שהוליא הולאות מחמת הדין ולא מחמת תועלתו וטובתו הרי זה גרמי וחייב לשלם, דכל הגורם לאצד ממון חצירו חייב לשלם. וכן מלאתי צתצ"ן ח"צ סי' קסו לייצב שיטת הרמב"ם מקושית הראצ"ד דפסק כת"ק שאין לריך לשלם מחמת גרמי כיון שעשה להנאתו. ועיי צמה שהארכנו צזה צרמב"ם פט"ז מהל' מכירה הל' א והל' ג.

ובסעודת שידוכין מסתפקא אם המנהג עושה דין שיתחייב החוזר לשלם מחמת מזיק. ויתכן שצזה מודה הרמב"ם לראצ"ד.